



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

## NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 152/2022-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Ivetou Rajtákovou, advokátkou, Štúrova 20, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 41Pc/30/2019 takto

### r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 41Pc/30/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 41Pc/30/2019 **prikazuje** konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie **500 eur**, ktoré jej **je** Okresný súd Košice I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice I **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **739,66 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

## **O d ô v o d n e n i e :**

### **I.**

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 15. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 41Pc/30/2019. Žiada priznať finančné zadostučinenie 3 500 eur i náhradu trov konania.

### **II.**

#### **Skutkové východiská**

2. Plnoletá sťažovateľka sa návrhom doručeným okresnému súdu 28. augusta 2019 domáha proti ■■■■■ ■■■■■ ■■■■■ (ďalej len „povinný“) zvýšenia výživného zo 400 eur na 1 500 eur mesačne z dôvodu nástupu na vysokoškolské štúdium v zahraničí. Povinný sa k jej návrhu vyjadril 1. októbra 2019, 18. februára 2020 sa uskutočnilo prvé pojednávanie, ktoré okresný súd odročil na neurčito a uložil sťažovateľke povinnosť oznámiť, kedy sa môže zúčastniť výsluchu na Slovensku. Sťažovateľka sa vyjadrila podaním z 10. marca 2020. Pojednávanie nariadené na 9. apríl 2020 bolo zrušené z dôvodu pandemickej situácie. Ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo 4. augusta 2020, ktoré po výsluchu sťažovateľky bolo odročené na 3. november 2020, avšak na žiadosť advokátky sťažovateľky bolo toto pojednávanie odročené pre nariadený zákaz vychádzania. Pojednávanie nariadené na 2. február 2021 bolo odročené z dôvodu pandemickej situácie na 20. apríl 2021, keď sa uskutočnilo bez prítomnosti sťažovateľky a bolo odročené na 19. august 2021 pri uložení jej povinnosti predložiť dôkazy. Pojednávanie z 19. augusta 2021 bolo odročené na 14. október 2021 pre účely doplnenia dokazovania. Sťažovateľka predložila požadované dôkazy 29. septembra 2021. Pojednávanie nariadené na 14. október 2021 sa neuskutočnilo z dôvodu mimoriadnej udalosti (nahlásenej bomby). Pojednávanie nariadené na 1. február 2022 bolo zrušené z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne a odročené na 1. marec 2022. Aj toto pojednávanie bolo odročené z dôvodu kolízie pojednávaní právneho zástupcu povinného na 24. marec 2022. Pojednávanie konané 24. marca 2022 bolo prerušené a odročené na neurčito z dôvodu mimoriadnej udalosti – nahlásenej bomby v budove súdu. Ďalšie pojednávanie okresný súd nariadil na 12. máj 2022.

### **III.**

#### **Argumentácia sťažovateľky**

3. Podľa sťažovateľky konanie o výživné patrí do štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov a nie je náročné. Návrh na zvýšenie výživného podala v súvislosti s jej nástupom na vysokú školu v zahraničí, čím sa niekoľkonásobne zvýšili náklady na napĺňanie jej oprávnených potrieb. V súčasnosti sa však po dva a pol roku štúdia na vysokej škole pripravuje na ukončenie prvého stupňa vysokoškolského štúdia, pričom o jej návrhu na zvýšenie výživného stále nebolo rozhodnuté. Preto tvrdí, že okresný súd neprihliadol na účel podaného návrhu. Pritom v súlade s požiadavkami

okresného súdu dostatočne preukázala svoje oprávnené potreby a výdavky, a to aj opakovaným predkladaním listín.

4. Aj keby okresný súd právoplatne rozhodol bezprostredne po podaní tejto ústavnej sťažnosti, nijakým spôsobom by to nenapravilo stav, v ktorom sa sťažovateľka vinou okresného súdu nachádza už dva a pol roka, kedy je jej schopnosť pokrývať nevyhnutné konkrétne a opakujúce sa výdavky ohrozená absenciou finančnej podpory od povinného v podobe primeraného výživného.

5. Aj napriek pandemickej situácii majú sudy povinnosť vykonávať pojednávania vo veciach výživného plnoletých osôb, ktorým je aj napadnuté konanie. Skutočnosť, že odročenie pojednávania nariadeného na 2. február 2021 bolo odôvodnené pandemickou situáciou v súvislosti s ochorením COVID-19, je v priamom rozpore s § 1 ods. 1 písm. j) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávaní, hlavných pojednávaní a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu (ďalej len „vyhláška č. 24/2021 Z. z.“) a ilustruje ľahostajnosť okresného súdu k potrebe efektívnej ochrany práv sťažovateľky v predmetnom konaní.

## IV.

### Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

#### IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol, že dĺžka napadnutého konania v trvaní vyše dvoch rokov nie je vzhľadom na predmet konania akceptovateľná. Krátko po začatí konania vznikla v spoločnosti epidemiologická situácia, v dôsledku ktorej museli byť prijaté účinné opatrenia na zamedzenie šírenia nebezpečnej ľudskej choroby COVID-19, čo znamenalo zrušenie nariadených pojednávaní. Choroba COVID-19 zasiahla aj zamestnancov súdov a ich rodiny, v dôsledku čoho došlo aj k ich neprítomnosti v práci a odročeniu pojednávaní pre práceneschopnosť sudcu. Tieto okolnosti spôsobili predĺženie konania. Dvakrát bolo pojednávanie odročené aj pre mimoriadnu situáciu na súde v dôsledku nahlásenej bomby. Sťažovateľka sa už v roku 2021 na ústavnom súde domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v napadnutom konaní a ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 444/2021 zo 7. septembra 2021 jej sťažnosť odmietol, pričom sťažovateľka už 15. februára 2022 podala v poradí druhú ústavnú sťažnosť. Je toho názoru, že súd nariaďuje pojednávania v krátkych časových úsekoch a v konaní postupuje sústredene a efektívne. Vzhľadom na predmet konania je potrebné sústavne aktualizovať dôkazy o príjme odporcu i o štúdiu navrhovateľky a jej aktuálnych nákladoch.

#### IV.2. Replika sťažovateľky:

7. Sťažovateľka v replike uviedla, že vyjadrenie predsedu okresného súdu v plnej miere potvrdzuje opodstatnenosť ústavnej sťažnosti. Konštatovanie predsedu okresného súdu o neakceptovateľnosti dĺžky predmetného konania je o to závažnejšie, že samotný návrh na zvýšenie výživného bol podaný tesne pred nástupom sťažovateľky na zahraničnú vysokú školu a v súčasnosti sa sťažovateľka pripravuje na ukončenie bakalárskeho štúdia na tejto škole, pričom súd ani len nevydal rozsudok. Predmetné konanie je mimosporovým konaním, v ktorom je súd povinný postupovať z úradnej povinnosti a tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Osvojac si argument

predsedu okresného súdu o potrebe sústavnej aktualizácie dôkazov, by súdy v rodinno-právnej agende prakticky nikdy meritórne nerozhodli, keďže príjem povinných rodičov sa môže priebežne meniť a rovnako sa postupom času môže meniť aj situácia na strane oprávnených detí. Je zrejmé, že takýto postup by bol v príkrom rozpore s uvedeným princípom mimosporového konania. Podľa sťažovateľky obrana predsedu okresného súdu, že pojednávania z 9. apríla 2020, 3. novembra 2020 a 2. februára 2021 boli zrušené z dôvodu mimoriadnych opatrení prijatých v súvislosti so šírením choroby COVID-19, nemá zákonný podklad. Zrušenie pojednávanií 9. apríla 2020 a 3. novembra 2020 bolo svojvoľným rozhodnutím okresného súdu odporujúcim zmyslu a obsahu v tom čase účinného ustanovenia § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony a zrušenie pojednávania 2. februára 2021 bolo dokonca porušením všeobecne záväzného právneho predpisu (vyhlášky č. 24/2021 Z. z.). Uvedeným postupom okresný súd spôsobil zbytočné prieťahy v trvaní takmer jeden rok v konaní, v ktorom mal konať rýchlo a účinne. Rovnako postup okresného súdu, keď 4. augusta 2020, teda rok po podaní návrhu na zvýšenie výživného, po výsluchu sťažovateľky odročil pojednávanie na 3. november 2020 z dôvodu výsluchu odporcu, hoci tento sa zúčastnil osobne všetkých predchádzajúcich vykonaných pojednávanií, na ktorých ho súd mohol vypočuť, ale nevypočuť, nemožno nazvať ako sústredený a efektívny postup súdu. Navyše, nesústredeným a neefektívnym bolo odročenie pojednávania 19. augusta 2021 na 14. október 2021 z dôvodu doplnenia dokazovania aktuálnymi potvrdeniami o návšteve školy v školskom roku 2021/2022, keď na vykonanom pojednávaní 19. augusta 2021 dva roky po podaní návrhu bolo zrejmé, že navrhovateľka je študentkou školy v ešte aktuálnom školskom roku 2020/2021. Skutočnosť, že okresný súd konanie o zvýšenie výživného neskončil rozsudkom v súlade so základnými princípmi civilného mimosporového konania už na pojednávaní 4. augusta 2020 na základe dôkazov, ktoré súd vykonal a najmä mohol vykonať najneskôr na uvedenom pojednávaní, je iba dôsledkom nesústredenej a neefektívnej činnosti okresného súdu.

## V.

### Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

10. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) a v čl. 12 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“), podľa ktorých súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu (podľa Civilného sporového poriadku), resp. účastníkov konania (podľa Civilného mimosporového poriadku) a iných osôb.

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

12. ESLP pri poskytovaní ochrany práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého obsahové komponenty sú v zásade identické s obsahom základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, uplatňuje kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa a v tejto súvislosti diferencuje posudzovanie primeranosti plynulosti konania do troch skupín; ide o konania vyžadujúce primeranú rýchlosť, osobitnú rýchlosť alebo výnimočnú rýchlosť (m. m. III. ÚS 181/2011, III. ÚS 254/2015). Ak ide o konania týkajúce sa rodičovských práv, ESLP požaduje od vnútroštátnych súdnych orgánov výnimočnú rýchlosť konania (m. m. I. ÚS 304/2011).

13. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že napadnuté konanie tvorí bežnú a štandardnú agendu rozhodovania všeobecných súdov, teda nie je po právnej stránke zložitá. Prejednávaná vec sa však vyznačuje určitým stupňom faktickej (skutkovej) zložitosti z dôvodu potreby preukázania oprávnených potrieb sťažovateľky po nástupe na vysokoškolské štúdium v zahraničí a skutočných možností na strane povinného, čo spôsobilo určité predĺženie konania z dôvodu nemožnosti vykonať všetky dôkazy na jednom pojednávaní. Zohľadniť je potrebné, že sťažovateľka požaduje viac ako trojnásobné zvýšenie doterajšej výšky súdom určeného výživného, čo podstatne zvýšilo požiadavky na dokazovanie, pričom v mimosporovom konaní okresný súd zaťažuje povinnosť zistiť skutočný stav veci.

14. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prietahom. Neúčast' sťažovateľky na nariadených pojednávaniach (z dôvodu jej štúdia v zahraničí) neovplyvnila významne dĺžku napadnutého konania, keďže je zastúpená advokátkou. Zdržiavanie sa sťažovateľky v zahraničí viedlo k jej neúčasti na prvom pojednávaní vo februári 2020, následne však bola vypočítaná na druhom vykonanom pojednávaní v auguste 2020.

15. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v doterajšom priebehu konania, pričom uvádza, že celková dĺžka napadnutého konania dosahuje 2 roky a 6 mesiacov, pričom najbližší termín pojednávania je určený na 12. máj 2022. Z prehľadu vykonaných úkonov súdu je zrejmé, že napriek súdom nariadeným pojednávaniam

do riadneho priebehu konania výrazne zasiahli objektívne okolnosti (protipandemické opatrenia), z dôvodu ktorých boli tri nariadené pojednávania odročené.

16. Kritika sťažovateľky o svojvoľnom postupe okresného súdu pri odročovaní pojednávanií nie je dôvodná, pretože pojednávania nariadené na 9. apríl 2020 a 3. november 2020 sama sťažovateľka, resp. jej právna zástupkyňa navrhla odročiť z dôvodu vyhlásenia mimoriadnej situácie a nariadeného zákazu vychádzania (žiadosti na č. 1. 147 a 206). K odročeniu pojednávania nariadeného na 2. február 2021 došlo 21. januára 2021, teda ešte pred prijatím vyhlášky č. 24/2021 Z. z.

17. Ústavný súd však považoval za opodstatnenú námietku sťažovateľky o neefektívnom a nesústreďenom postupe okresného súdu v súvislosti s vedením pojednávanií a vykonávaním dôkazov. V tejto súvislosti je potrebné poukázať najmä na neefektívnosť úkonov súdu, pokiaľ ide o oneskorené doručovanie podaní a vyjadrení bezprostredne pred konaním pojednávania (vyjadrenie povinného z 1. októbra 2019), resp. až po pojednávanií (potvrdenie zamestnávateľa o príjmoch povinného na č. 1. 197), čo viedlo k ich odročeniu, ako aj na odročovanie pojednávanií z dôvodu duplicitného vykonávania dôkazov (dopyty na iné príjmy a benefity povinného, potvrdenia o návšteve školy sťažovateľky). Dôkazom neefektivity postupu okresného súdu je samotná skutočnosť, že povinný napriek svojej účasti na vykonaných pojednávaniach bol vypočutý až na pojednávanií 20. apríla 2021.

18. Vychádzajúc z uvedených zistení, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietiahom, ktoré napriek objektívnym okolnostiam, ktoré vstúpili do konania (pandémia), boli spôsobené najmä neefektívnou a nesústreďenou činnosťou okresného súdu. Preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

19. Napriek nariadeným termínom pojednávanií nedošlo v napadnutom konaní k rozhodnutiu vo veci samej, preto ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 3 500 eur vzhľadom na citlivosť a priam existenčný význam predmetu konania pre sťažovateľku, ktorá sa už dva a pol roka nachádzala v stave materiálnej neistoty.

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

22. S poukazom na doterajšiu dĺžku napadnutého konania, na jeho skutkovú zložitnosť a na konštatovanú neefektívnu a nesústreďenú činnosť okresného súdu, berúc do úvahy aj objektívne okolnosti, ktoré mali vplyv na postup súdu v konaní, deklarovanie porušenia práv sťažovateľky a príkaz konať v napadnutom konaní, je podľa názoru ústavného súdu primerané priznať jej finančné zadosťučinenie v sume 500 eur (bod 3 výroku nálezu). Vo zvyšnej časti

požadovaného finančného zadost'učinenia ústavný súd ústavnej s'ťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

## **VI.**

### **Trovy konania**

23. Ústavný súd priznal s'ťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania vrátane dane z pridanej hodnoty, keďže jej právna zástupkyňa je platiteľom dane.

24. Pri výpočte trov právneho zastúpenia s'ťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. S'ťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie s'ťažnosti ústavnému súdu a stanovisko k vyjadreniu okresného súdu). Spolu tak náhrada trov právneho zastúpenia za tri úkony právnej služby spolu s daňou predstavuje 739,66 eur (bod 4 výroku nálezu).

25. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne s'ťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

**P o u č e n i e :** Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

**V Košiciach 12. mája 2022**

**Peter Straka**  
**predseda senátu**